

ОСВІТНІЙ ХАБ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЄКТ У СФЕРІ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Наукова доповідь на методологічному семінарі НАПН України «Науково-методичне забезпечення розвитку професійної освіти в умовах нових викликів», 17 листопада 2022 р.

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4221>



БАСЮК Дарія Іванівна

доктор економічних наук,
професор, директор
Департаменту освіти, науки,
молоді та спорту
Хмельницької обласної
державної адміністрації,
м. Хмельницький, Україна



Анотація. Проаналізовано стан ринку праці в умовах російської агресії та актуалізовано необхідність розширення спектру освітніх послуг для різних категорій вимушено переміщених осіб з метою подальшого їх працевлаштування, надання соціальної та психологічної підтримки. Розкрито передумови створення освітніх хабів для навчання українців працездатного віку нових професій та здобуття необхідних компетентностей на ринку праці. Схарактеризовано діяльність освітнього хабу Хмельниччини як інноваційного авангардного утворення для надання широкої палітри освітніх послуг та системних психологічних консультацій дітям і дорослому населенню; створено профорієнтаційно-консультативну систему для визначення здібностей до професійної діяльності; проведено навчання переселенців та місцевих мешканців з метою здобуття умінь і навичок у професіях, що користуються попитом. Це сприятиме швидкій перекваліфікації і фінансовому забезпеченню внутрішньо переміщених осіб у період війни та відбудови країни.

Ключові слова: освітній хаб; ринок праці; вимушено переміщені особи; провайдери; освітні послуги; професійне навчання; підвищення кваліфікації; частковий кваліфікації.

Сучасні зміни та процеси, які відбуваються в Україні, мають колосальний вплив на кожну галузь. Війна змусила переглянути засадничі та світоглядні позиції кожного громадянина нашої країни. З лютого всі ми вчилися та продовжуємо вчитися жити в цих нових умовах: хтось — продовжувати здобувати освіту, а хтось — працювати та навчати.

Станом на 1 вересня 2022 р. на Хмельниччину прибуло понад 103 тис. внутрішньо переміщених осіб, які стали на облік. 1 вересня 2022 р. з числа цієї категорії громадян приступило до навчання на різних рівнях освіти понад 6,5 тис. осіб, що становить 6,3 % від загальної кількості зареєстрованих. З них — понад 1,2 тис. дітей дошкільного віку, більше 4,1 тис. учнів загальної середньої освіти, 17 здобувачів професійної освіти, 15 фахової передвищої та 20 студентів вищої освіти. Із загальної кількості переміщених осіб, що навчаються, понад 1,2 тис. здобувачів освіти перебувають у дистанційному форматі навчання. Водночас на Хмельниччину релоковано п'ять закладів освіти:

- Харківський національний університет внутрішніх справ;
- Херсонський національний технічний університет;

- Державний ліцей-інтернат з посиленою військово-фізичною підготовкою «Кадетський корпус» імені І.Г. Харитоненка Державної прикордонної служби України;

- Коштовний заклад «Бахмутський фаховий коледж культури і мистецтв імені Івана Карабича»;

- Маріупольський будівельний фаховий коледж.

Станом на 1 жовтня 2022 р. до Хмельницької області релоковано 56 підприємств. Найбільшу частку становлять компанії оптової та роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів (39 % від загальної кількості), переробної промисловості (33 %), інформації та телекомунікацій (6 %), професійної, наукової та технічної діяльності (5 %).

За цих умов перед освітою Хмельниччини постала проблема організації та розширення спектру освітніх послуг для різних категорій новоприбулих громадян з метою подальшого їх працевлаштування, а також соціальної та психологічної підтримки (Закон України, 2022; Кабінет Міністрів України, 2015).

В умовах воєнного стану в Україні впровадження мережевої форми здобуття освіти почало стрімко розвиватись у вигляді освітніх хабів. Міністерство освіти і науки України спільно з Державною науковою установою «Інститут модернізації змісту освіти» та Асоціацією інноваційної та цифрової освіти ініціювали створення мережі освітніх хабів у західних регіонах України, де наразі була і є велика концентрація українців, які вимушено залишили свої домівки у зв'язку з війною (МОН України, 2022).

Освітні хаби, реалізуючи ідею освіти впродовж життя відповідно до потреб особистості (Лук'янова, 2011), надають можливість різним категоріям населення здобути й підтвердити знання та навички за кожним пройденим навчальним курсом завдяки об'єднанню в єдину мережу різних типів освітніх закладів на спільній платформі. Діяльність освітніх хабів має ґрунтуватися на принципах соціального партнерства, відповідальності, мобільності, практичної спрямованості на потреби особистості та ринку праці (Ничкало, 2008).

У квітні 2022 р. за сприяння голови Хмельницької обласної військової адміністрації, за підтримки Департаменту освіти, науки, молоді та спорту Хмельницької ОВА перший освітній хаб в Україні в умовах війни було відкрито саме в нашому регіоні (Хмельницька обласна військова адміністрація, 2022).



Хмельниччина не лише продовжує приймати й розмішувати внутрішньо переміщених осіб, але ще й створює для них умови зі здобуття та підвищення професійних кваліфікацій з метою подальшого працевлаштування. Тому одним з головних завдань освітнього хабу Хмельниччини було визначено створення умов для здобуття внутрішньо переміщеними особами та місцевими мешканцями часткових кваліфікацій, компетентностей під час короткотермінових курсів професійного навчання. За поточний період функціонування освітнього хабу було зареєстровано понад 1,2 тис. заяв на опанування робітничих кваліфікацій. Найбільше користуються попитом такі професії як швачка, манікюрник, кравець, перукар, кондитер, оператор з обробки інформації та програмного забезпечення, діловод-адміністратор, а також лицювальник-плиточник, тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва.



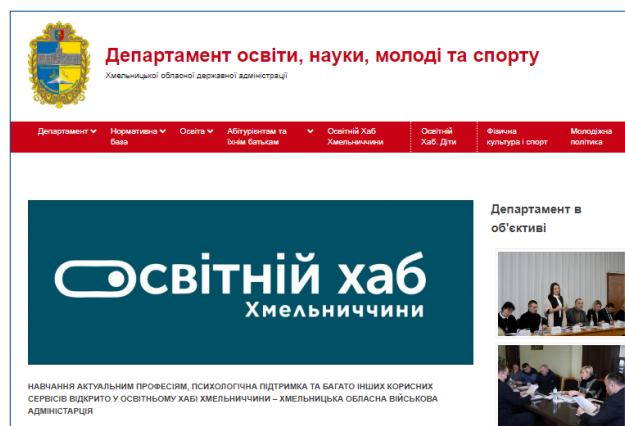
Станом на 1 вересня 2022 р. навчання з отриманням сертифікатів про часткові кваліфікації з професій «Закрійник», «Кравець», «Швачка», «Кухар», «Кондитер», «Тістороб», «Манікюрник» «Перукар», «Адміністратор», «Діловод», «Живописець», «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення», «Слюсар-ремонтник», «Штукатур», «Лицювальник-плиточник», «Монтажник систем утеплення будівель», «Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва», керування дроном, 3D моделювання, основи робототехніки пройшли 543 здобувачі освіти. З них 100 осіб з числа внутрішньо переміщених, за направленням освітнього хабу Хмельниччини — 66 осіб.

З метою вдосконалення професійної компетентності працівників проведено короткотермінові стажування 547 осіб з професій «Штукатур», «Лицювальник-плиточник», «Монтажник систем утеплення будівель», «Манікюрник», «Перукар», «Кравець», «Швачка», «Закрійник», «Кухар», «Кондитер», «Електрогазозварник», «Електрозварник на автоматичних та напіваавтоматичних машинах», «Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування».

До участі в межах освітнього хабу Хмельниччини та з метою фінансової підтримки було залучено Програму ООН із відновлення та розбудови миру Європейського Союзу, завдяки чому здійснено короткотермінове навчання внутрішньо переміщених осіб із таких професій, як-от: «швачка», «лісоруб», «електрозварник на автоматичних та напіваавтоматичних машинах».

Усі здобувачі часткових професійних кваліфікацій після завершення навчання отримали сертифікати та були працевлаштовані на підприємствах Хмельницької області.

Водночас на базі Державного навчального закладу «Подільський центр професійно-технічної освіти» у співпраці з Кам'янець-Подільською міською радою, Асоціацією лідерів сталого розвитку, Товариством Червоного Хреста України було відкрито «Центр освіти» для підготовки тимчасово переміщених осіб. Станом на 1 вересня 2022 р. 133 внутрішньо переміщених особи змогли здобути часткові кваліфікації з професій: «Манікюрник» (46 осіб), «Перукар» (46 осіб), «Кравець» (32 особи), «Електрозварник ручного зварювання» (9 осіб). Після успішного завершення курсу учасники отримали сертифікати для подальшого працевлаштування або ж відкриття власного бізнесу.



До навчання професій, які користуються попитом, долучилася провідна компанія у сфері ІТ-освіти Комп'ютерна академія «IT STER», яка запропонувала безкоштовні курси з опанування сучасних комп'ютерних програм для внутрішньо переміщених осіб. Згодом було розширено напрями навчання та розроблено спеціальні курси, які є у вільному доступі в YouTube, що дало змогу розширити коло осіб, які навчаються.

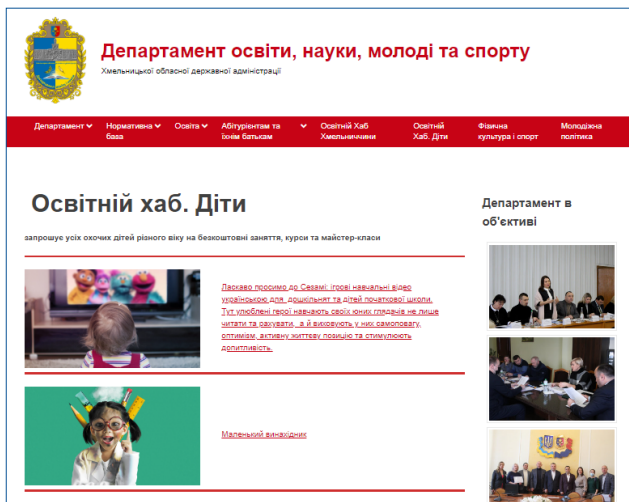
Окрім коротких навчальних курсів для дорослих освітній хаб Хмельниччини запропонував своїм користувачам унікальну методику, розроблену Асоціацією інноваційної та цифрової освіти відповідно до ініціативи Міністерства освіти і науки України та ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Вона допомагає учням старшої школи спільно з батьками свідомо сформувати власну траєкторію подальшого навчання та успішної кар'єри, що стає особливо актуальним для випускників навіть у воєнний час. Всеукраїнський проект з профорієнтації та побудови кар'єри «Обери професію своєї мрії» дав змогу тисячам українських школярів (учням 7-11 класів) швидко й точно сформувати інтерактивний профіль здібностей учня та визначити перелік професій відповідно до індивідуальних здатностей кожної дитини.

На базі Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії було організовано навчання вимушено переселених осіб та місцевих мешканців практичних умінь створення виробів ручної роботи (так звані hand-made-курси) за напрямами флористика та дизайн подарунків, акварельний живопис, вишивка, вузликівке плетіння (макrame).

До послуг освітнього хабу Хмельниччини одразу було включено можливість для всіх охочих безкоштовно здобути практичні навички з медицини, необхідні кожному, особливо в умовах війни. Основи тактичної медицини, перша домедична допомога при невідкладних станах в мирний та воєнний час, домедична допомога при

ураженні хімічною зброєю, домедична допомога з навичками загального догляду за хворими — цих та інших умінь і практичних навичок учасників хабу навчали викладачі і волонтери Хмельницького базового медичного коледжу.

Ще одним беззаперечним успіхом освітнього хабу Хмельниччини став проєкт «Освітній хаб. Діти», у якому організовано простір для їх емоційного врівноваження, психологічної допомоги, розвитку навичок рухової активності та вдосконалення творчих умінь.



Станом на 20 жовтня 2022 р. на Хмельниччині відкрито 10 освітніх хабів у семи міських територіальних громадах (Хмельницька, Кам'янець-Подільська, Шепетівська, Славутська, Полонська, Дунаєвецька, Нетішинська), а також у Старосинявській селищній територіальній громаді. Можливості творчого використання конструктивних ідей освітнього хабу Хмельниччини сприяють утворенню нових об'єднань. Поступово утверджується та набуває нових форм соціальне партнерство між сферою освіти, громадськими організаціями, бізнесом.

Наразі Хмельниччина увійшла у мережу українських освітніх хабів не тільки як регіон, але і своїми найбільшими об'єднаними територіальними громадами. Загалом мережа українських освітніх хабів активно розвивається, широко представлена у соціальних мережах (фейсбук, інстаграм, телеграм-канал) і вийшла на міжнародний рівень, відкривши українські освітні хаби у Польщі, Великобританії та Німеччині.

Отже, можна стверджувати, що освітній хаб Хмельниччини виступає інноваційним авангардним утворенням для надання широкої палітри освітніх послуг, що починає утверджуватись у нашій країні. Для організаційно-педагогічного

забезпечення ефективної діяльності освітніх хабів спирається на внутрішні сили провайдерів освітніх послуг, тому він потребує окремої структури, що виконуватиме функцію організації та координації всієї навчальної діяльності.

Освітній хаб Хмельниччини стає динамічним різноманітним утворенням, яке має гнучку, адаптивну, диверсифіковану структуру, що складається з розгалуженої мережі різних типів навчальних закладів регіонального рівня, підприємств, що виконують навчальні функції, міжнародних і вітчизняних громадських організацій, фондів, провайдерів та множинних навчальних програм різного змістового наповнення, орієнтованого на результати навчання. В освітній системі хабу використовується велика множина різноманітних форм, методів та технологій навчання, значна частка яких пов'язана із інформатизацією та комп'ютеризацією освітнього процесу, застосуванням змішаного та дистанційного навчання, хмарних технологій, віртуального навчання.

Для подальшої розбудови мережі освітніх хабів, зокрема у невеликих ОТГ, необхідно вирішити питання фінансування їхньої діяльності з міжнародних фінансових організацій (фондів) та інших джерел фінансування, а також виділення приміщень. Окрім того, потрібне закріплення на законодавчому рівні питання функціонування освітніх хабів. Цю проблематику необхідно піднімати перед відповідними міністерствами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» щодо окремих аспектів підготовки кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану та відновлення економіки». (2022, 19 червня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2312-20>
- Кабінет Міністрів України. (2015, 12 серпня). *Про затвердження Порядку реалізації права на академічну мобільність* (579). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2015-p>
- Лук'янова, Л.Б. (2011). *Концепція освіти дорослих в Україні*. Ніжин: ПП Лисенко М.М.
- Міністерство освіти і науки України. (2022, 31 березня). *В Україні створюється мережа освітніх хабів*. <https://mon.gov.ua/ua/news/v-ukrayini-stvoryuyetsya-merezha-osvitnih-habiv>
- Ничкало, Н.Г. (2008). Педагогіка і психологія праці в контексті розвитку людського капіталу. У І.А. Зязюн, Н.Г. Ничкало (ред.), *Педагогічна освіта і освіта дорослих: європейський вимір* (с. 30-40). Київ, Хмельницький.
- Хмельницька обласна військова адміністрація. (2022, 1 квітня). *На Хмельниччині запрацював перший в Україні Освітній Хаб*. <https://www.adm-km.gov.ua/?p=110776>

EDUCATIONAL HUB OF THE KHMELNYTSKYI REGION AS AN INNOVATIVE PROJECT IN THE FIELD OF EDUCATION DURING THE WAR

Scientific report at the methodological seminar of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine "Scientific and Methodological Support for the Development of Vocational (Professional) Education under New Challenges", November 17, 2022

Dariia Basiuk

DSc in Economy, Professor, Director of the Department of Education, Science, Youth and Sports, Khmelnytskyi Regional State Administration, Khmelnytskyi, Ukraine

Abstract. *The state of the labour market in the conditions of Russian aggression is analysed, and the need to expand the range of educational services for various categories of forcibly displaced persons with the aim of their further employment and provision of social and psychological support is actualised. The prerequisites for creating educational hubs for training Ukrainians of working age in new professions and necessary competencies in the labour market are revealed. The activity of the Educational Hub of the Khmelnytskyi region as an innovative avant-garde institution for providing a wide range of educational services and systematic psychological consultations for children and adults is characterised; the vocational guidance and advisory system was created to determine professional abilities; the training of displaced persons and local residents to acquire skills and abilities in professions that are in demand was held. The mentioned will contribute to rapid retraining and financial support of internally displaced persons during the war and reconstruction of the country.*

Keywords: *educational hub; labour market; forcibly displaced persons; providers; educational services; vocational training; in-service training; partial qualifications.*

Дата публікації: 20 грудня 2022 р.